

УДК 911.3 : 379.8 (477.8)

РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОПІЛЛЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ РЕГІОНУ В ТУРИСТИЧНИХ АТРАКЦІЯХ

У. Горбаль

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. П. Дорошенка, 41, м. Львів, 79000, Україна*

Розглянуто рекреаційно-туристичний потенціал Опілля, особливості використання етнокультурної спадщини регіону в туристичних атракціях. Окреслено головні аспекти, за якими проводять суспільно-рекреаційне дослідження цього регіону.

Ключові слова: рекреаційно-туристичний потенціал, етнокультурна спадщина, туристичні атракції, рекреаційна діяльність, туризм, оздоровлення, відпочинок, Опілля.

Надзвичайно актуальним сьогодні є суспільно-географічне вивчення рекреаційно-туристичного потенціалу території на рівні конкретно локалізованого регіону. Один з таких регіонів, що заслуговує на увагу, – це Опілля, розташоване в межах трьох областей – Львівської, Івано-Франківської й Тернопільської [4].

Географічним розташуванням між Малим Поліссям, Поділлям, Передкарпаттям, Сянсько-Дністерським межиріччям і Розточчям, значною піднятістю над прилеглими до нього рівнинами й доволі глибоким та густим розчленуванням долинами річок і балок, підвищеною залісненістю, чергуванням лісів і полів, давньою землеробською культурою і густою мережею поселень він помітно відрізняється від інших регіонів Західної України.

Туристична привабливість регіону Опілля зумовлена сприятливим природно-географічним різноманіттям, унікальними пам'ятками історичної спадщини України, місцями сакрального поклоніння людей, культурними атракціями, екологічною збереженістю і самобутньою культурою українських ополан.

Етимологія терміна “Опілля” свідчить, що ця назва тісно пов'язана зі словами поле, полий, полоти, поляна і відображає наявність безлісних полян (просторів), оточених лісом чи іншими об'єктами з добре вираженими межами. Поєднання полян і полів, які використовували для землеробства, луківництва чи тваринництва, з лісистими ландшафтами, які слугували природним захистом для населення в разі виникнення певної загрози (насамперед нападу кочових племен) створювало опільський тип ландшафту [9, с. 3]. Безлісі ділянки родючих земель у Київській Русі інтенсивно використовували для землеробства. У доагрокультурний період більша частина території регіону Опілля була вкрита лісами. Однак надзвичайно сприятливі для землеробства ґрунтово-кліматичні умови призвели до вирубування лісів і розорювання території.

К. І. Геренчук вловив ще один відтінок терміна “Опілля” – своєрідний атрибут у складі прилеглих до міста територій – полів. З огляду на це територію з полями біля міста називали опіллям міста – Києва, Галича, Володимира, Белза, Львова, Кракова, Рогатина, Тербовлі, Ходорова та ін. [12, с. 197].

Отже, найчастіше опіллями називають лісисті території з великими “вікнами” полів і луків, давно освоєних і заселених людьми. Термін “Опілля” має дуже давню історію та традицію на значній території.

В Україні термін “Опілля” використовують переважно як географічну назву західної частини Поділля. Опільський тип ландшафту властивий насамперед височинним регіонам Східноєвропейської рівнини [9, с. 3]. Додатковою причиною активізації дискусій щодо виокремлення Опілля у Західній Україні як окремого етнокультурного регіону з природними межами стало також почуття місцевого патріотизму, звуженого до одного регіону. Думаємо, що в цих почуттях є природні причини. Окрім того, опільські землі родючіші порівняно з сусідніми регіонами, а тому забезпечували багатше життя своїм жителям [12].

На підставі аналізу картографічних матеріалів західних областей України за появою назв регіонів зі словом опілля можна зазначити, що ця назва найчастіше зафіксована для західної частини Подільської височини. Використано її на тих картах, які видавали науковці для географічних описів регіонів. Прикладом таких публікацій можуть бути праці С. Рудницького, зокрема, “Знадоби до морфології Подільського сточища Дністра”, де написано про Опілля, навіть зазначено його приблизні межі [12, с. 198–199].

Склалося так, що Опілля, як регіон, не має чітко визначених меж. З пізнавального погляду цікавий підхід до цього питання одного з фундаторів української географічної науки професора В. Кубійовича. Опілля розташоване в західній частині Поділля. Східна його межа проходить по горішній течії річок Золота Липа, Коропець і гирлу Стрипи. На півдні відмежоване р. Дністер. За картою “Розподіл Подільської височини на природні райони”, опублікованою в “Енциклопедії українознавства”, на півночі й північному заході цей район межує з Гологороми і Вороняками, західна межа проходить по р. Зубра [10, с. 48].

Середні висоти Опілля становлять 300–400 м, хоча деякі з них сягають 471 м (г. Камула поблизу с. Романів Перемишлянського р-ну Львівської обл.). Камула – одна з найвищих точок не тільки рівнинної частини України, а й усієї Східноєвропейської рівнини. Вона складається з пісковиків, укрита буковим лісом та дубово-грабовими насадженнями.

За характером рельєфу Опілля – це сильно розчленоване низькогір’я. Його поява зумовлена потужними товщами м’якого сірого крейдяного рухляка, у який ріки врізалися не тільки вглиб (до 120 м), а й ушир, створюючи горбкуватий краєвид. Межирічні простори перерізані другорядними долинами. На їхніх схилах немає скелястих “приступів”, як на Поділлі. Схили долин менш круглі, ярві форми в долинах рік зникли, трапляються тільки в наймолодших ярах. В. Кубійович писав, що краєвид так сильно відрізняється від подільського, що його можна виділити в окремий опільський тип. Плоске сідло, яке перетинає ціле Поділля, тягнеться від Берди, що біля Чернівців, на північний захід (паралельно до напрямку Східних Кар-пат) [5, с. 96–97].

Опілля перетинають ліві притоки Дністра: Зубра, Давидівка, Бібрка, Свірж, Гнила Липа, Нараївка, Золота Липа, Коропець, Верещиця, які утворюють широкі заплави.

Клімат тут помірно континентальний. Опілля частіше зволожено атмосферними опадами, що вплинули на більше заліснення (1/4 території). На Опіллі зима тепліша, ніж на всьому Поділлі (середня температура січня – 4,5 °С), тут найбільша кількість більша кількість опадів (понад 700 мм). Посилена діяльність вологих західних вітрів також вплинула на більшу розвинутість краєвиду.

В. Кубійович зачислив Опілля до середньоевропейської лісової смуги. Такі широколистяні породи, як дуб, граб, бук з домішками клена гостролистого, явора, липи та інших є головними. Підлісок слабо розвинутий. Щодо структури земельних угідь Опілля В. Кубійович навів такі дані: рілля займає трохи більше половини всієї площі – 58 %, а в районі між Бережанами і Нараєвим – 35 %. Сінокоси і пасовища, за даними на середину 1930 р., займали 12 % площі, сади і городи – 2,5, ліси – 26, інші ґрунти і невжитки – 1,5 % [10, с. 49].

На Опіллі, де на поверхню виходять вапняки, утворилися своєрідні вапнякові ґрунти. Ці ґрунти багаті на гумус. Товщина поверхнього гумусового горизонту – 15–30 см. Забарвлення сіре, темно-сіре, а в зволоженому стані – чорне. Долішній його шар переходить у жорстку або глинуватку масу материнської породи.

Опілля, як високоосвоєному району Поділля, відповідає значна щільність населення (понад 60-80 осіб на 1 км²). У містах станом на 01.01.1999 р. проживало 20 % усіх мешканців. Найважливіші з них – Новий Розділ (29 700 осіб), Золочів (24 000), Бережани (18 700), Миколаїв (15 500), Ходорів (12 100), Пустомити (10 100), Рогатин (8 400), Перемишляни (7300), Монастирська (6 700), Бібрка (4 400), Комарно (3 900 осіб) [6, с. 17].

Опілля належить до тих регіонів України, які з давніх часів привертати до себе увагу перших поселенців. Люди з'явилися тут ще в середньому палеоліті приблизно 50 тис. років тому. Відтоді, сприятливі природні умови дедалі більше визначали ступінь заселення території. На ранніх етапах взаємодії людини з природою домінуючим був вплив природи. Люди, які в цей час населяли регіон Опілля, займалися мисливством, рибальством, збиральництвом, а в V–IV тисячоліттях до н.е. почали займатися землеробством. У неоліті населення тут перейшло до примітивного землеробства, розорювало лісостепові ділянки, які використовували для вирощування зернових культур [1].

У перших століттях нашої ери населення Опілля для обробки ґрунту застосовувало орне знаряддя з залізним наконечником – рало, один з ранніх варіантів плуга [1]. Використання нових знарядь обробки збільшувало площі для землеробства. Це призвело до знищення великих лісових масивів (вирубно-вогневе землеробство). Зростання врожайності сприяло розвитку скотарства і збільшенню кількості населення, що спонукало до збільшення площ, пошуку нових пасовищ і вело до подальшої антропогенізації ландшафтів.

Історико-етнографічні дослідження свідчать, що споконвіку на теренах України, й на Опіллі зокрема, ставлення селянина до землі було бережливе. Первісні форми землеробства – підсічна система, переліг, а згодом пар (щорічна зміна експлуатованого поля). Ще в XIX–на початку XX ст. на Опіллі поряд з прогресивними формами землеробства траплялося дво- та трипілля, яке з часом перейшло у чотирипілля. На Опіллі після озимого жита наступного року висаджували картоплю, а після озимої пшениці сіяли ячмінь та овес. На третій рік це поле займали під картоплю чи гречку [1]. Використання плодозмінної системи дало змогу підвищувати врожайність культур, а також зменшувало виснаження землі.

У ранньослов'янський період тут проживали племена дулібів, а в південній смузі – білих хорватів. Порівняно щільно заселеною була ця земля в княжу добу. Стабільний контингент аборигенного населення зберігався і в часи польського й австрійського панування, супроводжуваного впродовж багатьох століть усіякими дискримінаційними заходами стосовно українців і посиленою колонізацією цього краю переселенцями з

інших країн. Однак корінний український народ стійко оберігав і захищав свою етнокультурну самобутність, мову, релігію, побутові традиції [7, с. 137].

Реалізація рекреаційної діяльності залежить не тільки від сучасного рівня розвитку економіки й матеріального добробуту людей, а й від народних традицій і звичаїв у ставленні до природи. Опілля є регіоном давньої аграрної культури і має великий потенціал земельних, лісових, водних, гідромінеральних та інших природних ресурсів, які можуть забезпечити всебічний розвиток рекреації, оптимальний за умови відродження етнокультурних традицій у природокористуванні. Дані міфів, вірувань, усної народної творчості, літописні відомості доцільно використовувати як джерело знань про етнокультурні традиції народу. Українські ополяни ще й сьогодні зберегли народні традиції і звичаї у ставленні до землі й ґрунту, до небесних світил і атмосферних явищ, до води, рослинності, тварин, ландшафтів [3].

В економічній структурі селянських господарств етнокультурного регіону Опілля хліборобство домінувало. Складний агротехнічний процес вирощування сільськогосподарських культур сконцентрував у собі силу народних знань та уявлень про природні явища навколишньої дійсності, світорозуміння і світосприймання опільського хлібороба. Вони відображені у цілісній звичаєво-обрядовій системі, яка є переважно аграрною. Як визначив С.П. Павлюк (1991), хліборобство в основі – це і знаряддя праці, і технологічний процес, і обрядово-ритуальні дії [1].

Виникнення багатьох атмосферних явищ ополяни намагалися пояснити з наукового погляду, проаналізувати, завбачити. Тому важливе місце в системі народних знань посідала народна метеорологія, яка мала важливе значення для успішного проведення сільськогосподарських робіт, що зумовило створення комплексу прикмет та завбачень погоди, які доповнювали з року в рік і передавали від покоління до покоління. Погодні прикмети ґрунтуються на спостереженнях за небесними світилами та атмосферними явищами, поведінкою тварин.

Вода в ріках, озерах, ставках, криницях була дуже чистою, люди не забруднювали її, а використовували чисту джерельну воду для зцілення, оздоровлення, лікування захворювань шлунка, печінки, нирок. Для оздоровлення і відпочинку інтенсивно використовували ще на початку ХХ ст. річкові системи Дністра, Золотої Липи, а також ставки і водосховища в Бережанах.

Мисливство і рибальство були формами відпочинку і туризму ще за часів, коли територія належала до Польщі, однак лише для заможної частини населення. Селяни, корінні жителі були позбавлені цього права. А багаті чужинці не дбали про фауну Опілля.

Традиції, звичаї та обряди в першооснові належали до релігійно-магічних явищ. Люди вірили, що за їхньою допомогою можна досягти бажаного результату: забезпечити родючість ґрунту, зберегти врожай тощо. В наш час обрядові дії щораз частіше набувають ролі традиційних складових етнографічних свят, тобто стають складовими рекреаційних занять населення. Інколи вони набувають розважального характеру, хоча за традицією мають певну магічну спрямованість і саме так їх сприймають національно свідомі учасники дійств. А найяскравіші традиції, що виявляються у ставленні до природи, можна вважати етнокультурною рекреацією [2].

Надзвичайно потужний природно-ресурсний потенціал цього краю (велика кількість мінеральних джерел і цінних мисливських звірів, запаси грибів, плодів і ягід, кліматичні умови) сформував необхідні передумови, можливості та перспективи широкомасштабного рекреаційного природокористування для оздоровчого відпочинку, санаторно-курортного лікування та найрізноманітніших видів туризму: екскурсійно-

го, етнографічного, спортивно-оздоровчого, релігійного, пригодницького, екологічного, сільського зеленого, розважального, екстремального та ін.

Важливим елементом повноцінного відпочинку є атракції. Атракції – це система розваг і заходів, спрямованих на те, щоб сформувати позитивне враження туриста від туру [11, с. 85]. Туристам в регіоні Опілля можна запропонувати екскурсії, прогулянки по місцевості, відвідання музеїв (Перемишлянський історико-краєзнавчий музей), замків (Свірзьський, Бережанський, Золочівський), картинних галерей, пам'яток культури, місць релігійного значення (Унівський монастир), споглядання природних явищ або мальовничих ландшафтів (Стільське городище), участь у розважальних змаганнях чи іграх, відвідування концертів, спортивних заходів, магазинів, дискотек, ігрових закладів та інших розважальних об'єктів.

Унікальними рекреаційними об'єктами є оборонні замки (міста Золочів, Комарно; селища міського типу Великий Любідь, Нові Стрілина; села Чорний Острів, Старе Село, Свірж та ін.) і сакральні твердині Опілля.

Золочівський замок побудований у 1634–1636 рр. і належав Якубу Собеському – батькові майбутнього польського короля Яна III Собеського. Фортифікації твердині були зроблені за вимогами тогочасної військової техніки (на голландський зразок XVII ст.). Замок збудований на зразок цитаделі бастионного типу і зберігся майже повністю. На подвір'ї замку стоять пізньоренесансний Великий палац і Китайський палац у формі ротонди. У Золочеві, крім замку, збереглася ще одна середньовічна мурована оборонна споруда – оборонний двір (арсенал) XIV ст. [15].

Свірзький замок згадано вже в XV ст., він розташований у північно-східній частині с. Свірж Перемишлянського р-ну. Замок стоїть на г. Белз, яку колись оточували болота. Вся територія замку розділена на дві частини: більшу житлову і меншу господарську. На увагу заслуговують фасад з брамою і дві наріжні башти. Ця чудова твердиня належала родинам Свірзьких і Цетнерів. Граф Цетнер перебудував замок і значно зміцнив його. Замок кілька разів здобували козацькі загони, а в 1648 р. спалили татари. Проте в 1672 і 1675 рр. він вистояв турецьку облогу і захистив людей, що втекли з Поморянського замку. Під час Першої світової війни замок згорів, проте 1925 р. знову відбудований. Свірзький замок не раз ставав об'єктом кінозйомок. Саме тут зняті незабутні кадри останніх миттєвостей палкого кохання д'Артаньяна і Констанції в одному з найпопулярніших фільмів декількох поколінь глядачів [15].

П'ятничанська вежа – пам'ятка архітектури XIV–XVI ст., розташована у Жидачівському р-ні на високому пагорбі над селом. Висота становить 10 м. Вежа довгий час була руїною, відреставрована 1991 р. Вежа – філія львівської галереї мистецтв. Колись башту вважали рештками оборонних споруд Василіанського монастиря. Слугувала споруда для захисту населення села перед частими татарськими нападами. Це була мурована вежа при типовій для цієї місцевості дерев'яній фортифікації – одна з багатьох, які охороняли кордони Галицько-Волинського князівства [15].

У XVII ст. замок у Старому селі був однією з найбільших споруд такого типу на Львівщині, та й сьогодні він є одним з найбільших в Україні, оскільки його територія – близько 2 га. Замок мав форму правильного п'ятикутника, який звужувався в західному напрямі. Верхню частину фортеці прикрашав багатий ренесансний атік. На рогах стояло шість башт, з яких збереглося лише три. На стінах де-не-де трапляються бійниці. Дуже приваблива східна башта, завершення якої вирізьблено з каменю у вигляді розгорнутої корони. Колись замок був оточений валами і глибоким ровом. Дорога до нього вела через болота, греблю, звідний міст від півдня. Замок у Старому Селі спочатку

належав Владиславу Острозькому. У XVIII–XIX ст. твердиня була власністю Чортоських та Потоцьких. З початку XIX ст. фортеця у Старому Селі почала остаточно занепадати і руйнуватися, оскільки замкову резиденцію перетворили на пивоварню, винокурню, різні склади тощо [15].

До сакральних твердинь належать скельно-печерні культові комплекси, монастирі-фортеці, оборонні костели, церкви, синагоги та вежі-дзвінниці [16]. Поблизу с. Ілів Миколаївського р-ну збереглося святилище-некрополь білих хорватів, а у с. Дуброва – печерний комплекс хорватської доби. Крім замку, церкви та середньовічного арсеналу, у м. Золочеві з оборонних споруд зберігся ще бароковий костел Вознесіння Діви Марії комплексу монастиря Домініканців XVI–XVIII ст. В с. Уневі Перемишлянського р-ну розташований архітектурний комплекс Унівської Лаври – монастир-фортеця XIV ст., заснований князем Федором Любартовичем. Лавра славиться чудотворною іконою Богоматері, яка зберігається в оборонній церкві Успіння Богородиці, та цілющим джерелом. При монастирі була заснована друкарня. В 1606 р. тут перебував Іван Вишенський, який там написав “Послання до стариці Домініканії”. У м. Бібрці Перемишлянського р-ну є старовинний костел св. Миколая із дзвіницею, збудований 1402 р. У с. Дунаїв Перемишлянського р-ну 1413 р. влаштовано садибу львівських католицьких архієпископів. Досі в Дунаєві зберігся оборонний костел св. Станіслава XV–XVI ст. Крім костелу-фортеці в містечку був і замок. Чудовою пам’яткою м. Комарного Городоцького р-ну є костел Різдва Пресвятої Діви Марії, який за зовнішнім виглядом не поступається львівським храмам. Костел зведений у другій половині 50-х років XVII ст. Будівничі храму зуміли наділити ренесансну споруду красою з відтінком погрози: на фасаді голівки ангеліків чергуються з ключоподібними бійницями. В смт Нові Стрілища Жидачівського р-ну зберігся бароковий костел XVII ст. – пам’ятка оборонного будівництва, а також у центрі містечка – рештки земляних укріплень, можливо, замку [16].

На території комплексної пам’ятки “Стільське”, що в Миколаївському р-ні, найбільшу привабливість мають такі об’єкти:

- залишки валів і ровів, курганів та інших поховань, які входять у комплекс городища IX–XI ст.;
- ярусність природних комплексів лісових розчленованих горбогір’їв: від заболочених долин через мішані ліси крутосхилів до широколистяних лісів платоподібних ділянок;
- сучасні і давні форми рельєфу;
- відслонення різних за віком і літологією неогенових (вапняки, пісковики, піски) та четвертинних відкладів. Значно посилила туристичний імідж Стільського городища його популяризація у науковій літературі як столиці племен білих хорватів, що заселяли цю територію у IX–X ст.

У с. Бережанка Тернопільської обл. розміщений могильник черняхівської культури III–V ст., у м. Бережани – Троїцький костел XVI–XVIII ст., Троїцький собор XVIII ст., Миколаївська церква 1691 р., костел Різдва Богородиці XVII ст., ратуша 1811 р., руїни Бережанського замку 1554 р., краєзнавчий музей, будинок колишньої гімназії, де вчили українські письменники М. Шашкевич, Б. Лепкий та ін.; пам’ятник Т. Шевченку; місце боїв воїнів УГА проти поляків у червні 1919 р. [8, с. 327].

У м. Підгайці Тернопільської обл. є Успенська церква XVII ст., Спаська церква XVIII ст., синагога XVI–XVII ст. – одна з найстаріших будівель міста, пам’ятник А. Міцкевичу (1898) [8, с. 333].

У смт Монастириська Тернопільської обл. розташовані пам'ятник Т. Шевченку, місце битви воїнів УПА.

Багате на архітектурні пам'ятки Рогатинське й Галицьке Опілля, що в Івано-Франківській обл. Краєзнавчі музеї, народна архітектура і побут приваблюють туристів. Місто Рогатин засноване у XII ст. Під час нападу 1520 р. татари захопили в полон дівчину Настю Лісовську, яку згодом продали в гарем турецького султана Сулеймана II (Пишного). Вона одержала ім'я Роксолана. Згодом стала його дружиною і мала великий вплив на політику Туреччини в 20–50-х роках. XVI ст. У м. Рогатині серед пам'яток оборонного будівництва є церква Різдва Богородиці (XIV–XV ст.), міські стіни з брамою XIV–XVII ст., Святодухівська церква (XVI ст.), Миколаївський костел (XV ст.), Миколаївська церква 1729 р. (1977–78 рр. церкву відремонтовано і в ній є історико-краєзнавчий музей – рідкісний зразок галицької народної дерев'яної архітектури) [8, с. 175].

У м. Галич 1994 р. створено національний заповідник “Давній Галич” на базі комплексу пам'яток давньоукраїнської історії і культури. Він охоплює Галицьке городище X–XIII ст. у с. Крилос, храм св. Пантелеймона в с. Шевченкове – унікальну пам'ятку архітектури XII–XIII ст. Церква св. Пантелеймона споруджена близько 1200 р. У середині XIV ст. її передано католикам, відтоді відома як костел Св. Станіслава. Храм неодноразово руйнували. У 1926 р. його частково відремонтували, а 1997–1998 рр. пам'ятку відреставровано. Біля храму стоїть дзвіниця (1611). У місті також збереглися церкви Різдва Христового й Успенська, митрополичі палати, фундаменти Успенського собору, відомого з літописів, руїни замку (XIV–XVII ст.). На території заповідника розташовані також музей історії давнього Галича і музей народної архітектури і побуту [13, с. 250–251]. У Галичі склали Галицько-Волинський літопис XIII ст., створено одну з найдавніших пам'яток староукраїнської писемності Київської Русі-України – Галицьке Євангеліє, ікону “Покрови Богоматері” та мініатюри Галицького Євангелія XIV ст. [8, с. 171].

Курорти Любін Великий (Львівська обл.) і Черче (Івано-Франківська обл.), які ефективно використовують цілющі джерела, є гордістю Опілля. Мінеральні води в Черчі за хімічним складом – йодо-бромні й сульфідні, а у Великому Любіні – сульфідні (сірководневі) та ще тут зосереджені лікувальні торф'яні грязі. Сьогодні санаторій Любін Великий – багатопрофільна оздоровниця державного значення. Тут є старовинний парк площею 52 га, до якого прилягає березовий гай площею 30 га. До послуг курортників бібліотека з читальними залами, танцювальний зал, спортивні майданчики. В клубі санаторію проводять вечори відпочинку, дискотеки, демонструють кінофільми. У вихідні організують екскурсії до Львова. У Городоцькому р-ні для послуг відпочивальників функціонує близько 100 підприємств побутового обслуговування, понад 60 закладів ресторанного господарства, смачні страви української кухні пропонують у ресторанах “Елефант”, “Каскад”, “Калина”, “Лаванда”. У літній період працює відкритий басейн, тенісний корт, спортивний майданчик [14, с. 87].

База відпочинку “Бухта вікінгів” біля с. Водники Пустомитівського р-ну пропонує спектр різноманітних розваг (стендова стрільба, пейнтбол, рибальство, їзда верхи, катання на велосипедах; тут є тенісні корти, футбольний, баскетбольний і волейбольний майданчики, лазня та ін.).

У готельній справі регіону Опілля дуже слабо використовують історико-етнографічну привабливість, ще не набули популярності етноготелі. Заклади харчування дещо використовують етнічні мотиви у внутрішньому та зовнішньому інтер'єрі – це і пред-

мети побуту ополян, картини місцевих художників, вироби народних промислів, особливе меблювання.

Загалом, туристична діяльність і етнічна самобутність є взаємозалежними, оскільки проведення фестивалів, конференцій, семінарів стимулює туристичний інтерес, який, відповідно, спонукає до збереження традиційної культури, з усіма складовими і масштабного висвітлення місцевого колориту. Важливим кроком на цьому шляху стали перша науково-практична конференція “Опілля–2003”, яку провів Львівський національний університет імені Івана Франка спільно з громадським товариством “Опілля” у м. Перемишляни; Всеукраїнська наукова конференція “Землі Опілля в контексті природно-географічного та історико-архітектурного розвитку України”, яку провів 23 вересня 2008 р. Державний історико-архітектурний заповідник у м. Бережани.

На підставі викладеного матеріалу можна зробити такі висновки:

- доцільно повніше використовувати у всіх складових туристичного бізнесу різноманітний природно-рекреаційний та історико-етнографічний потенціал регіону Опілля;
- зберігати і відтворювати традиційну етнокультуру українських ополян;
- провадити туристичну популяризацію об’єктів історичної пам’яті в регіоні Опілля;
- розробляти туристично-краєзнавчі маршрути й інфраструктурно облаштовувати мережі краєзнавчих стежок і турмаршрутів;
- формувати засобами мас-медіа привабливий туристичний імідж регіону Опілля;
- розробити й широко тиражувати путівники і туристично-краєзнавчі каталоги регіону Опілля Україною.

1. *Артюх Л.Ф., Балушок В.Г., Балтарович З.Є.* та ін. Поділля (історико-етнографічне дослідження). К.: НКЦ Доля, 1995. 504 с.
2. *Бейдик О.О.* Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування. К.: ВПЦ Київ. ун-т, 2001. 395 с.
3. *Ворай О.* Звичаї нашого народу. Етнографічний нарис: У 2 т. К.: Оберіг, 1991. Т. 1. 449 с.
4. Географія: Львівська область. 8-9 клас. Навчально-методичний посібник / О.І. Шаблій, Б.П. Муха, О.Р. Перхач, А.В. Гурин, М.В. Зінкевич. Львів: Пролог, 1998. 96 с.
5. Географія українських і сумежних земель. К.: Обереги, 2005. Т. 1: Загальна географія / Опрац. і зред. В. Кубійович. Перевид. 1938 р. 528 с.
6. *Дністряньська Н.І., Дністряньський М.С.* Географія поселень Львівської області: Навч. посібн. – Львів: ВНТЛ, 2001. 56 с.
7. Етнографія України: Навч. посібн. / За ред. проф. С.А. Макаряка: Вид. 2-ге, перероб. і доп. – Львів: Світ, 2004. 520 с.
8. *Зінкевич О., Гула В.* Україна: Путівник. К.: Смолоскип, 1993. 451 с.
9. *Ковальчук І.П.* Географічна характеристика Опільського регіону України. Львів, 2005. 18 с.
10. *Кузик С., Кулик В.* Володимир Кубійович про Опілля // Матеріали наук. конф., присвяченої 95-річчю від дня народження проф. В. Кубійовича. “Історія української географії і картографії”. Тернопіль, 1995. С. 48–49.
11. *Мальська М.П., Худо В.В., Цибух В.І.* Основи туристичного бізнесу: Навч. посіб. К.: Центр навч. л-ри, 2004. 272 с.
12. *Муха Б. П.* “Опілля” – слово, назва і термін // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. геогр., 2004. Вип. 30. С. 194–200.
13. *Панкова Є. В.* Туристичне краєзнавство: Навч. посібн. К.: Альтерпрес, 2003. 352 с.
14. *Пелиховський Я.В.* Санаторно-курортні заклади Львівщини. Львів: ЛОДА, 2007. 103 с.
15. *Штурма А.* Лексикон замків Львівщини: Туристичний путівник. Львів: ЛОДА, 2008. 20 с.
16. *Штурма А.* Сакральні твердині Львівщини: Туристичний путівник. Львів: ЛОДА, 2008. 16 с.

RECREATIONAL TOURIST POTENTIAL OF OPILLYA AND PECULIARITIES OF USING ETHNIC CULTURAL INHERITANCE IN TOURISM ATTRACTIONS**U. Horbal**

*Ivan Franko National University of Lviv,
Doroshenko St., 41, UA – 79000 Lviv, Ukraine*

Recreational potential of Opillya and peculiarities of ethnic cultural inheritance of the region in tourism attractions has been considered. Basic aspects are outlined, which of social recreational research of this region is conducted after.

Key words: recreational tourist potential, ethnic cultural inheritance, tourism attractions, recreational activity, tourism, health recovery, recreation, Opillya.

РЕКРЕАЦИОННО-ТУРИСТИЧЕСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ ОПОЛЬЯ И ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЭТНОКУЛЬТУРНОГО НАСЛЕДИЯ РЕГИОНА В ТУРИСТИЧЕСКИХ АТТРАКЦИЯХ**У. Горбаль**

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко
ул. Дорошенка, 41, г. Львов, 79000, Украина*

Рассмотрено рекреационно-туристический потенциал Ополья и особенности использования этнокультурного наследия региона в туристических аттракциях. Очерчено главные аспекты, за которыми проводят общественно-рекреационные исследования этого региона.

Ключевые слова: рекреационно-туристический потенциал, этнокультурное наследие, туристические аттракции, рекреационная деятельность, туризм, оздоровление, отдых, Ополье.

Стаття надійшла до редколегії 09.07.2008

Прийнята до друку 20.09.2008